

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет
ім. В. В. Докучасва**

ЕКОНОМІЧНІ ЧИТАННЯ

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 85-річному ювілею
професора ВІКТОРА ЙОСИПОВИЧА ШИЯНА,
19 лютого 2021 р.**

Харків–2021

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Ульянченко О.В., чл.-кор. НААНУ, д-р екон. наук, професор,;
Кукса І.М., д-р екон. наук, професор; **Петров В.М.**, канд. екон. наук,
професор університету; **Філімонов Ю.Л.**, канд. екон. наук, доцент;
Ломовських Л.О., д-р екон. наук, професор; **Олійник Т.І.**, д-р екон.
наук, професор; **Пащенко Ю.В.**, канд. екон. наук, доцент.

Економічні читання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.,
присвяч. 85-річному ювілею професора В.Й. Шияна, 19 лютого
2021 р. / Харків. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків: ХНАУ,
2021. – 510 с.

До збірника включено результати досліджень вітчизняних та
іноземних науковців і здобувачів вищої освіти усіх рівнів, де
висвітлено актуальні аспекти розвитку економіки України та інших
країн.

Розраховано на вчених, викладачів, здобувачів освіти та
фахівців, які займаються питаннями розвитку економіки.

Друкується за редакцією авторів.

регулювання центральним банком правил здійснення цих операцій, що мінімізує рівень його кредитного ризику; базування на загально визначених принципах організації кредитних відносин, якими є терміновість, платність, забезпеченість [3].

В Україні необхідно удосконалювати та поліпшувати систему кредитування комерційних банків НБУ. Оскільки створення ефективної, модерної системи рефінансування сприятиме стабільності в банківській системі та спричинить мотив до її розвитку.

Список використаних джерел:

1. Богопольская Е. В. Совершенствование системы рефинансирования. Банковское дело. 2007. № 4. С. 36–40.

2. Шарп У. Ф., Г. Дж. Александер, Дж. В. Бэйли Инвестиции : пер. с англ. М. : Инфра-М, 1998. 1028 с. (Университетский учебник). ISBN 5-86225-455-2.

3. Салтикова Г.В. Рефінансування банків: світова практика та напрями розвитку в Україні. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу № 2(14). 2011. С.142-145.

УДК 336.221

Волкова О.Г., канд. екон. наук, доцент

oksanaalians@rambler.ru

Одеський національний економічний університет, Україна

Податкова політика України в сфері зовнішньоекономічної діяльності

Загально відомо, що податкова політика, як інструмент державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, має бути спрямована на захист економічних інтересів країни та інтересів суб'єктів господарювання, а саме: забезпечення позитивного зовнішньоторговельного балансу, залучення іноземних інвестицій, заохочення конкуренції в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Ураховуючи те, що зовнішньоекономічна діяльність країни станом на становить більше 50% ВВП, питання забезпечення ефективності податкової політики в цій сфері діяльності, зберігає свою актуальність.

Для України податкову політику у сфері ЗЕД поділяють на відповідні етапи, в залежності від завдань, які поставали у ці періоди [1,2].

Перший етап (1991-1993 рр.) характеризується обмеженням імпорту товарів широкого вжитку та харчування через установлення високих ставок мита (від 10 % до 50 %) та звільнення від оподаткування імпорту устаткування, обладнання та сировини. впроваджується оподаткування імпорتنих операцій акцизним збором. У зовнішній інвестиційній діяльності податкова політика має стимулюючий характер.

Другий етап(1994-1997 рр.) : фіскально-орієнтована податкова політика.

Третій етап (1998 – 2006 рр.) податкова політика була спрямована на трансформування системи оподаткування зовнішньоекономічної діяльності

щодо умов ГАТТ/СОТ для вступу у СОТ та запровадження національного режиму податкового регулювання для підприємств з участю іноземного капіталу.

Четвертий етап (2007–2010рр.) : лібералізаційні заходи у податковій політиці у зв'язку із виконанням зобов'язань СОТ.

П'ятий етап (2011–2016рр.) : запроваджені пільги з податку на прибуток для суб'єктів господарювання, у т.ч. зовнішньоекономічної діяльності, які реалізують проекти в пріоритетних галузях економіки; лібералізація та двох рівне вий митний тариф у зв'язку з Угодою про зону вільної торгівлі ЄС Запровадження контролю за трансфертним ціноутворенням.

Шостий етап (2016р.–по теперішній час): протидія агресивному податковому плануванню і виведенню прибутку з-під оподаткування, вдосконалення адміністрування акцизного податку, вдосконалення механізму трансфертного ціноутворення.

Результатом еволюції податкової політики України в сфері зовнішньоекономічної діяльності є створення умов, орієнтованих на загальноприйняті міжнародні норми, стандарти і практику.

На розмір податкових надходжень від зовнішньоекономічної діяльності за останні п'ять років суттєво впливала зміна інструментів реалізації податкової політики в сфері зовнішньоекономічної діяльності, зокрема зростання ставок акцизного податку у розглянутий період, які поступово наближається до ставок акцизного податку європейського рівня. В результаті, питома вага акцизного податку у податкових надходженнях зросла з 5,3% у 2015 році до 15,7% у 2019 році. Зазначимо, що податкова політика в сфері акцизного оподаткування у розглянутий період була спрямована на вдосконалення адміністрування цього податку: запроваджено єдині розміри ставок акцизного податку на сигарети з фільтром та сигарети без фільтра; запроваджено планування надходжень акцизного податку за основними групами підакцизних товарів (продукції); запроваджено нову модель оподаткування акцизним податком легкових транспортних засобів.

За висновками Рахункової палати України система адміністрування акцизного податку з тютюну та тютюнових виробів в Україні залишається недосконалою [3]. На сьогодні поширення автоматизованих систем контролю за обігом підакцизних товарів є загальною тенденцією в реалізації податкової політики багатьох розвинених країн світу. Проте, в Україні ця система знаходиться на стадії запровадження.

З метою запобігання викривлення податкової бази по податку на прибуток підприємств за господарськими операціями з нерезидентами, з 1 січня 2017 року Україна приєдналася до Програми розширеного співробітництва в рамках Організації економічного співробітництва та розвитку та взяла на себе зобов'язання імплементувати Мінімальний стандарт Плану дій BEPS («розмивання оподаткованої бази й виведення прибутку з-під оподаткування») – обов'язкові чотири заходи із п'ятнадцяти запропонованих боротьби зі стратегіями податкового планування, у яких використовують прогалини та неузгодженості у національному та

міжнародному податковому законодавстві з метою штучного переміщення прибутків до територій з низьким або нульовим рівнем оподаткування. Проте, відмічаються досить повільні дії держави до впровадження нових світових стандартів податкової прозорості та обміну фінансовою інформацією.

Необхідність посилення в Україні податкового контролю саме за трансфертним ціноутворенням підтверджується високою часткою здійснення експортних операцій через посередників, що розташовані саме у низькоподаткових юрисдикціях та високою питомою вагою податкових гаваней (офшорних юрисдикцій) у round tripping – інвестуванні: направлення резидентами за кордон коштів, які потім вертаються в країну у вигляді прямих іноземних інвестицій).

Незважаючи на постійне збільшення обсягів імпорту послуг, темпи росту надходжень від податку на додану вартість постійно знижуються. Продовжується розкрадання податку на додану вартість через незаконне відшкодування з бюджету при експорті, фіктивне підприємництво (missing trader) – зокрема, «карусельні» схеми о підміна товару («скрутки»).

Узагальнення досліджень науковців, експертів з обраної проблематики, статистичних даних, можна окреслити наступні проблемні питання податкової політики у сфері зовнішнь-економічної діяльності в Україні: [3,4, 36]: відсутність збалансованості між регулювальною та фіскальною функціями податків; недостатню економічну обґрунтованість установлених видів і ставок податків з експортно-імпортних операцій; наявність великої кількості податкових пільг, у багатьох випадках економічно не обґрунтованих та відсутність ефективного податкового контролю за їх дотриманням [4]; нерозвиненість контролю за трансфертним ціноутворенням; недосконалість адміністрування акцизного податку з імпорту (нерівномірне податкове навантаження на сигарети різних цінових категорій, форестелінг, контрабанда).

Список використаних джерел :

1. Луценко І. С. Основні етапи реалізації податкової політики України в сфері зовнішньоекономічної діяльності. *Ефективна економіка*. 2011. № 1.

2. Хомутенко В.П., Хомутенко А.В., Волкова О.Г., Луценко І.С. Фінансова політика у сфері зовнішньоекономічної діяльності, Харків: «Діса плюс», 2018. 370с.

3. Звіт Рахункової палати України про результати аудиту обґрунтованості планування та результативності контролю за повнотою нарахування і своєчасністю надходжень акцизного податку з тютюну та тютюнових виробів до Державного бюджету України. Київ, 2019. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/29-2_2019/zvit_29-2_2019.pdf (дата звернення: 03.02.2021)

4. Звіт Рахункової палати України про результати аналізу ефективності застосування суб'єктами господарювання податкових пільг та їх вплив на розвиток літакобудування, затвердж. рішенням Рахункової палати від 28.05.2019 № 12-3. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/12-3_2019/Zvit_12-3_2019.pdf (дата звернення: 03.02.2021)